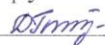

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Министерство образования и науки Республики Марий Эл
Отдел образования Администрации Моркинского муниципального
района
МОУ "Кумужьяльская основная общеобразовательная школа"

РАССМОТРЕНО
на заседании методического
совета руководитель МО

Г.П.Декина

Протокол №1 от «30.» 08. 2023 г.

СОГЛАСОВАНО
Зам.директора по УВР

А.И.Ахметова

Приказ от «30.» 08. 2023 г.

УТВЕРЖДЕНО
Директор школы

Г.В.Семёнова

Приказ от «31.» 08. 2023 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Литературное чтение (марийское)»

для обучающихся 3 класса

Составитель: Декина Галина Павловна

учитель начальных классов

Осипсола
2023

Умылгарен возымаш

Литератур лудмаш – туналтыш школышто туныктымо тун предмет кокла гыч иктыже. Шочмо марий йылмым нергелыме дене пырля тудо тунемшын шинчымашыжым ешара, уш-акылжым атыландараш полша да шўм-чон пояныкшым арун сескемдара. Литератур лудмаш урокышто тунемшын пашаже сайын кая гын, моло предмет денат йоча нелылыкым шижаш ок тўнал.

Литератур лудмаш урокышто тыгай **цель-влак** шындалтыт:

– чын, икшырымын писын, умылен да сылнын лудаш тунемаш, книгаг кумылын да йоратен лудмашке куснаш, шкевуя окымлыде лудаш тўналас, лудмо негызеш шке кутырымо да возымо йылмым лывырташ;

– сылнымутым лудшыла, уым утларак пален налаш, творческий шўлышым кугемдаш; мутын сылнылыкым шочыктышо вийжым шижаш; туныктен шогышо, тыгак научный шинчымашым темлыше текст-влак дене пашам ышташ;

– сылнымутан текстын полшымыж дене тунемаш тўналше йочан кугу тўняште шкем кучен моштымо койышыжым печкалтараш, порылык дене осаллыкым ойыркалас, шуко йылман Российыште да вес эллаште илыше калыкын тўвыраштым пагалаш кумыландаш.

Литератур лудмаш урокын эн серыпле **кўкшытан цельже**: ушан-шотан лудшым шуарен кушташ. Лудмо негызешыже йоча тек шке шинчымашыжым умбакыже нолтен шога. Чыла тышке шуаш теве мо полшышаш: кажне кечын сайынрак да сайынрак лудын шогаш, лудмо але колыштмо произведенийым умылымо йон-влакым пален налаш, могай у книга лекмым эскерен шогаш да шке гыч ойыркалас, лудде кодшо кечыште каньысырлыкым шижаш.

Ончыктымо цель-влакым шукташ манын, теве могай каштала гоч вончаш кўлеш:

1. Чын, икшырымын писын, умылен да сылнын лудаш умбакыже туныкташ, мо лудмым ынлен шогаш, уш-акылым чын корно дене виктараш, утларак шонкалас, шижаш, илаш туныкташ, а тидланже лудмашым да книгаг пагалаш кумыландаш. Ученик тўрло сынан книга дене палыме лийын шога гын, моло предмет денат пашажым саемден кертеш. Тунам тудо лудмашлан кора гына огыл, а у шинчымашым погышашлан кора книга-влакым ока, шке тўня умылымашыжым кугемда, шке кумылын тўрло мутерым, справочникам кычалаш тўнаlesh.

2. Йылме лывыргыме пашам у кўкшытышко нолталаш. Тидланже йоча мут шондыкшым сайынак пойдарышаш, марий писатель ден поэт-влакын сылнымутышт гыч кунар-гынат кўсынлышаш.

3. Сылнымут литературышто сўретлыме пўртўсын да илышын моторлыкшым, чеченлыкшым умылаш полша. Тунемше-влак литературым живопись да музык дене танастарен ончалын кертыт: поэт ден писатель-шамыч сылнылыкым мут дене тўрлат, художник-влак –

чия дене, композитор-шамыч – сем дене. Марий автор-влак могай сылнештарыме йон дене пайдаланат, палемден кодыман. Тунемше-шамыч сылнештарыме йон-влакым ойлымаштышт, возымаштышт кучылташ кумыланьт гын, путырак сай лиеш.

4. Калык ойпого да сылнымут полшымо дене йоча-шамычын шўмешышт поро шонымаш ден волгыдо шижмашым шытыктараш да вияндаш, ончыко илышлан шуарен шогаш. Сылнымутын воспитательный вийже изи огыл. Ош тўняште шкем кузе шот дене кучаш, мом ышташ ок йоро, а мом ышташ лиеш да кўлеш, илаш вийым мо пуа? – тыгай да моло йодышлан вашмутым лудмо да лончылымо текстлаште муаш лиеш.

Лудмаш урокын эше **тыгыдырак сомылжат** шагал огыл:

- марий писатель ден поэт-влак нерген уым пален налаш;
- тўрло жанран произведений-шамычым ойыркалаш;
- лудмо да лончылымо сылнымутышто сўретлыме персонажын образшым лончылаш, сай але уда койышыжым аклаш;
- ойлымаш ден почеламутын ойыртемжым шижаш тўналаш;
- текстын сорал йылмыжым аклаш;
- порылан куан шижмашым, удалан келшыдыме койышым шочыкташ;
- монгышто книгаг шкевуя лудмашке шуаш.

Литератур лудмаш программе тўн шотышто марий калыкын ойпогыжлан да сылнымут мастер-влакын мурсаскаштан энерта. Тудо кугурак класслаште литератураг тунеммашын тўналтышыже лиеш. Тунемме книгашке пурышаш текст-шамыч социальный, этический да эстетический сынан улмышт дене чумыралтыт. Нуно шочмо элым, калыкым, йылмым йоратыше тукымым ончен куштымаште кугу суапым ыштышаш улыт.

Лудаш да сылнымут лончылаш урокын утларак жапше (30 -35 минут) ойыралтшаш.

Литератур лудмаш урокын лектышыже

Колыштмаш (аудирований). Йўкандыме ойым але вес енын лудмыжым колыштын да колын моштымаш.

Лудмаш. Темлыме кугытан да жанран текстым лудмашын молан кўлмыжым да кузе лудшашым (икымше гана шкалан пален налаш але ойыркален лудаш) рашемдымаш. Шўлышым чын пайлен, йўкым иземден-кугемден, вичкыжемден-кўжгемден, шуйдарен-кўчыкемден лудмаш, кажне йўкым раш каласымаш (дикций). Лудшыла, логический паузым, ударенийым да интонацийым эскерымаш.

Кутырымаш. Коктын але шукын кутырымо годым тыматлын мутланымаш, йодыш-влакым пуэн моштымаш. Шке ойлымо годым (монолог) сылнештарыме йон-шамыч дене

(та%аастарымаш, метафор да молат) пайдаланыман, шке шонымашым мут дене тўрлыман, кутырымашым мастарын чоныман да вес енын ойлымаштыже тўн шонымашым ойырен моштыман.

Лудмашын тўрло шорынжо. Ойлымаш почеламут, басня, тыглай статья-влак дене паша. Тидын годым тыгай моштымаш шуаралтшаш: сылнымутышто да научно-популярный сынан текстыште кучылтмо сылнештарыме йон-шамычым ончыктымаш; авторын возымаштыже мо-мо сўретлалтмым радамлымаш; писательын шкенжын кузе шонкалымашыжым тогдайкалымаш; текстыште ончыктыммо эн рўд шонымашым рашемдымаш. Ученик книган шинчымаш памаш улмыжым умылышаш. Ынде тудо шкежат тунемме, сылнымутан да справочный книга-влакым ойркалышаш: молан манаш гын, икшывылан п'леклыме литератур библиотекеште пеш шуко тўрло улыт. Монгышто шке гыч лудшаш книга-влак программыште палемдалтыныт. Туге гынат йоча шке кумылын вес савыктышымат лудын сена. Но тидын деч ончыч туныктшын канашыжым налшаш.

Тунемше мом лудшаш. Монгышто могай книга-влакым лудаш кўлмым кажне класслан темлыме списке ончыкта. Тыште книган сораллык да шўм-чон поянлык тўняшке нангайышашыштым шотышко налме. Ойырымо книга-шамыч тема да жанр шот денат тўрло улыт. Ийготлан келыштарыме амал дене нуно класс еда шелалтыныт. Внеклассный лудмаш урок-шамыч шагал эртаралтыт, туге гынат ученик-влак эре лудын шогат. Тыгодым мом да кузе лудмыштым туныктышо эскерен да вуйлатен шогыде ок керт.

Литературоведческий ямдылалтмаш. Литературын тўрло жанрже: ойлымаш, почеламут, басне, научно-популярный статья (кугурак класслаште: повесть, поэме, драме да молат). Йылмыште кучылталтше сылнештарыме йон-влак танастарымаш, метафора, гиперболо да молат.

Лудмо негызеш эртарыме творческий паша. Лудмо да лончылымо сылнымут йочан тунеммаштыже творческий кышам кодышаш. Лудмаш урокышто налме шинчымашын саскаже кузе палдырнен кертеш? Роль дене лудмаште, сценкым модын ончыктымаште тунемшын умылымашыже утларак почылт сена.

Текстым ученик кузе умылен, тидым тудо мут дене сўретлымаште ончыктен кертеш, лудмо текстын содержанияжым тўрлын-тўрлын каласкалымаш пайдале: герой лўм дене, писатель лўм дене, вес персонажын лўмжо дене авторын серымыжлан энтертен, йоча тыгайрак текстым шке гычат чонаш тўнал кертеш.

Литератур лудмаш предмет туныктымашын кўлешлыкше Литератур лудмаш урокын пайдаже аклаш лийдыме: тудо тунеммаштат, шкем илышлан шуарен куштымаштат ўшанле ошкыл лийын да лийшаш. Сылнымутын юзо вийже мучашдыме. Лач тудо тачак ок палдырне

гынат, йоча-влак дек эркын-эркын миен шуэш; садыгак ученик-влакын уш-акыл вияндыме да шуарыме корныштак лиеш.

Литератур лудмаш урокышто икшыве шочмо калыкнан эртыме корныжым, тўвыражым, йўлажым, этический да эстетический поянлыкшым пален налеш. Тиде веле огыл. Мемнан пелен тыгаяк шотан вес калык-шамыч илат да тыршат. Умбакыракат ончалаш лиеш. Тўнямбалне эшеат шуко калык уло. Кажныжын ятыр сай мोगыржо вашлиялтеш. Шке да вес калыкым аклыме да умылымо шижмаш изинекак нерештшаш да иланышаш.

Тунемме планыште литератур лудмашын верже.

Литератур лудмаш урок арнялан икыт эртаралтеш. Тунемме ий мучко 34 шагат погынышаш.

Литератур лудмаш урокын лектышыже могой лийшаш

Ушан-шотан айдемым шуарен куштымашым шотышко налеш гын, литератур лудмаш урокышто тунемме негызеш теве мо рашемдалтшаш:

– сайын тунеммаште да шкем умбакыже вияндымаште лудмашын кугу полышыжым шижын шогымаш;

– тўня илышым да шкемым шке пален налеш манын, эре лудын шогаш кўлым ушышто чарныде кучымаш;

– Марий Элысе, Российысе да вес элысе кугезына-влакын полеклыме уш-акыл поянлыкышт дене палыме лиймаш;

– сылнымутан произведений сымыктышын посна ужашыже манмым умылымащ;

– сылнымутым тичмашнек авалтен налын вашлиймаш;

– сылнымутым уло шўм-чон дене умылаш тыршымаш;

– шке шонымым шот дене почын пуымаш да вашмушланыше енын: ушпогыжым пагалымаш.

Программе

III класс

Литератур лудмаш да йылмым лывыртымаш (34 шагат)

Мом лудман

Калык ойпого. Марий да моло калыкын ойпогышт: йомак, муро, тушто, калыкмут, калык пале да мыскара.

Тыге ышташ ок йоро, а тыге лиеш да кўлеш. Сайым да удам ойыркалаш полшышо сынан почеламут ден ойлымаш-влак. Йоча-влакын тунеммаштышт, ваш-ваш келшымаштышт, пайдале тўшка паша ыштымаштышт, икте-весьлан полшымаштышт сай да удам ончыктымаш.

Элем пелен. Марий Элын илышыж гыч странице-влак. Марий кундемын ошкылжо, пашам йоратыше калыкше; лўмло енже-влак нерген почеламут, ойлымаш да статья-влак.

Паша – илыш негыз. Кугыен-влакын пашашт, тўрло профессийышт, икшыве-влакын вий шутымо пашашке ушнымашышт нерген сылнымут.

Марий калык пайрем-влак. Марий калыкын пайремже-влакым шымлымаш.

Пўртўс муро. Идалык жап-влак, шочмо пўртўс, кундемыштына ашныме вольык да илыше янлык-влак нерген почеламут, ойлымаш, статья-влак.

Пошкудо калык-влак. Руш, татар, чуваш да башкир калыкын сылнымутышт. Нине калыкын писатель ден поэтыштын мурсаскашт. Калык коклаште келшен илымашын кугу вий улмыжым ончыктымаш.

Аваем, аваем. Ныжыл кумылан ава-влак, нунын шке шочшышт верч тыршымышт да тургыжланымашт нерген почеламут, ойлымаш ден калыкмут-влак. Ешыште да пашаште тыршыше ўдырамашлан полеклыме моктеммут.

Тыныс лийже тўнямбалне. Армий, кугу сар годым фронтышто, тылыште калык-влакын патырлыкым ончыктымашт, кызгтсе жапыште тыныслык верч шогымаш нерген сылнымут.

Лўмло марий писатель-влак. М.Шкетанын, О.Шабдарын, К.Беляевын, М.Казаков ден И.Осминын сылнымут аршашышт.

Кўрылтде кутырымаш. Лудмо текстым логический ужаш-влаклан шеледымаш. Посна ужашын, тыгак пўтынь ойлышашын содержанияйже гыч эн кўлешым ойырен лукмаш. Лудмеке, планым ыштымаш, туныктышын полшымыж дене кўчыкемден каласкалымаш.

Каласкалымашке антоним ден синонимым пуртымаш, сылне ойсавыртыш дене пайдаланымаш: танастарымаш, сылнештарыме определений, вончештарыме значениян мут.

Наизусть тунемшаш почеламут-влак

Шабдар Осып. Кече, сай юж, яндар вўд.

И.Осмин Курымеш йоратена.

В.Сави. Паша.

М.Казаков. Марий мландына.

Йыван Кырля. Шошо кече шырата.

А.Бик. Партизанка Ольга Тихомирова.

В.Колумб. Шырчыкна.

И.А.Крылов. Шудышырчык ден Кутко.

М.Майн. Шочмо йылме.

Ю. Чавайн. Декабрь.

Д.Исламов. Шыже чия.

А. Букетов. Ава

А Федоров. Йоратем мый сылне телым.

Тунемме ий мучаште йоча мом палышаш да ыштен моштышаш

Палыдыме текстым ик минут жапыште икымше пелий мучаште 55-60 мутым лудын шуктышаш, кокымшо пелийыште – 60-70 шомакым;

– лудмо годым сылнылык верч тыршышаш: логический паузым, ударенийым да интонацийым эскерышаш;

– текстын содержанияжым тичмашын але ойыркален каласкалышаш;

– геройым сўретлен ончыктышо мут ден ойсавыртыш-влакым палемдышаш;

– лудмо текст почеш планым чо%ышам да содержанияжым кўчыкын каласкален пуышаш;

– лудмо почеш шке шонымашыш пе%отыдемдаш манын, текст гыч ужашым лудын ончыктышаш;

- сылнымутысо геройын образшым лончылаш тў%алшаш: персонажым автор могайым сўретлен, геройын илышыж гыч мо пале, персонаж могай, койыш-шоктышыжо пашаштыже, шонымаштыже да йылмыштыже кузе коеш, авторлан шкаланже геройжо келша але уке;

- герой нерген шке шонымашыжым каласен кодышаш але сочинений семын возен ончыктышаш;

- темлыме списке почеш, картотек дене пайдаланен, книгам библиотекеште шке ойырен налшаш да лудшаш;

– 13 почеламутым наизусть палышаш.

Тунемме ий мучаште 3-шо классыште марий йылме дене йоча мом палышаш да ыштен моштышаш

Палыдыме текстым ик минут жапыште икымше пелий мучаште 55-60 мутым лудын шуктышаш, кокымшо пелийыште -60-70 шомакым;

-лудмо годым сылнылык верч тыршышаш: логический паузым, ударенийым да интонацийым эскерышаш;

- текстын содержанияйжым тичмашын але ойыркален каласкалышаш;
- геройым сўретлен ончыктышо мут ден айсапыртыш-влакым палемдышаш;
- лудмо текст почеш планым чонышаш да содержанияйым кўчыкын каласкален пуышаш;

- лудмо почеш шке шонымашым пегыдемдаш манын, текст гыч ужашым лудын ончыктышаш;

- сылнымутысо геройын образшым лончылаш тўналшаш: персонажым автор могайым сўретлен, геройын илышыж гыч мо пале, персонаж могай, койыш-шоктышыжо пашаштыже, шонымаштыже да йылмыштыже кузе коеш, авторлан, щкаланже геройжо келша але уке;

- герой нерген шке шонымашыжым каласен кодышаш але сочинений семын возен ончыктышаш;

- темлыме списке почеш, картотек дене пайдаланен, книгам библиотекеште шке ойырен налшаш да лудшаш;

- наизусть 13-15 почеламутым палышаш.

Тунемше мут ужаш-влакым: мутвожым, мутмучашым да суффиксым палышаш, ойлымаш ужаш гыч лўм мутым, пале мутым, глаголым, почеш мутым, главный член гыч подлежащий ден сказуемыйым да второстепенный член-влакым шинчышаш;

Марий йылме да литературлудмаш урок-влакым эртараш кўлшо материал

Тунемше-влаклан кўлыт:

- посна паша вер (парт, ўстембал, тўшка пашалан кельштарыме вер);
- тыглай тунемме ўзгар (ручка, тўрло тўсан карандаш, йыргешке мучашан вашкўзо, линейка, циркуль, ластик);
- программылан келшыше материал: кагаз (возышашлык, альбомный, аппликаций ден оригамим ыштышаш тўрло тўсан), картон (тыглай, тўрло тўсан), пластилин але шун, фольга, калька.

Туныктымо пашалан теве мо-мо кўлыт:

- мут чонымо модель-влак дене паша: мутын могай йўк гыч шогымыжым ончыктымаш (гласный, согласный, пушкыдо, пенгыде, пич, йонтыдо); мут да предложений чонымо схема-влак;

- гигиенический правил-влакым эскерымаш: тетрадым чын верандаш, парт коклаште тор шинчаш, шинча дене парт кокласе расстоянийым эскераш;

- графический чын шинчымашым пуашлан: висаш туныкташ, тўрло схемым лудаш да пашам ыштен мошташ; линейкым, циркульым, угольником кучылташ;

- тўналтыш информацийым мутер, учебник гоч налмаш да библиотекеyse каталог дене пайдаланен мошташ.

Лудмаш урокым эртараш кабинетыште теве мо лийшаш:

- мультимедийный компьютер;

- мультимедиапроектор;

3-шо классыштетунемше-влакын шинчымашыштым аклыме нормо-влак

«5» отметке шыналтеш:

–тунемше мом лудмыжым умыла, I пелийыште тичмаш мут дене чын лудеш, неле мутым слог дене лудеш; ик минутышто, шагал гын, 55 мутым лудын шукта; II пелийыште чыла мутым тичмашын лудын кертеш, ик минутышто, шагал гын, 60-65 мутым лудын шукта;

–текстым сылнын лудеш, логический ударений ден паузым ыштен мошта;

–изи текстым ужашлан шкевуя шеледа, тў%ожым ойыра, мо нерген лудмыжым каласкален пуа, грамматически чын ойла;

–предложенийыште мутын значенийжым умыла, герой-влакым да пўртўсым сўретлаш авторын кучылтмо мут ден ойсавыртышым шкевуя муэш;

–почеламутым наизусть сайын пала да сылнын каласкален мошта.

«4» отметке шыналтеш:

–тунемше текстым умылен, сылнын, тичмаш мут дене, южо неле мутым слог дене лудеш, I пелийыште ик минутышто, шагал гын, 40 мутым лудын шукта; II пелийыште тичмаш мут дене лудеш, ик минутышто, шагал гын, 55 мутым лудын шукта, мутышто паузо ден логический ударенийым ыштымаште 1-2 йонылыш вашлиялтеш;

–лудмыжым каласкалыме, текстым ужашлан шеледыме, туныктышын кўштымыж почеш ойлымаште кўлеш эпизодым мумо годым изирак 1-2 йонылышым ышта;

–мом лудмын тўн шоньмашыжым чын умыла, но раш каласен ок мошто;

–почеламутым наизусть пала, сылнын, каласкален кертеш, но южгунам изи йонылышым ышта (пачаш-пачаш ойла, паузым кужун шуя да молат)

«3» отметке шыналтеш:

–тунемше слог дене лудеш, южо-мутым веле тичмашын лудын кертеш, I пелийыште ик минутышто, шагал гын, 35 мутым лудын шукта; II пелийыште тичмаш мут дене лудаш тўналеш, ик минутышто, шагал гын, 50 мутым лудын шукта, 3-5 йонылышым ышта (буквам, слогым, мутым луга, лудде кода, верышт дене алмаштылеш, мутышто ударенийым йонылыш каласа);

–мом лудмыжым радам дене каласкала, тўн шонымашым ойыра, текстым ужашлан тунуктышын полшымыж дене шеледа, ойлымаштыже йонылышым ыштылеш, нуным тунуктышын полшымыж дене веле торлата; почеламутым наизусть ойла, но сайын ок пале, ик йўк дене лудеш.

«2» отметке шындалтеш:

–тунемше, йўкшым вашталтыде, слог дене лудеш, I пелийыште ик минутышто 30 мут наре лудын шукта; II пелийыште слог дене, южо мутым веле тичмашын лудеш, ик минутышто 50 мут наре лудын шукта;

–йонылыш деч шуко ышта; лудмыжым йонылыш каласкала, тўн шонымашым ойырен ок керт, текстым ужашлан ешартыш йодыш почешат шеледен ок мошто;

–почеламутым наизусть тўрыс каласен ок керт.

Тунемме ий мучко лудмаш урок-влакым шеледымаш
С.Д.Дмитриев (34 шагат)

Урок радам	Урокын темыже	Лудшаш произведений	Эртар. жап	Фактич. жап
Калык ойпого (4 шагат)				
1	Марий калык муро ден мыскара- влак	Марий калык муро –влак. Мыскара йоре		
2	Калыкмут ден тушто- влак Калык пале –влак. Мом ышташ ок йоро	Калыкмут- влак. Тушто –влак Калык пале –влак.Мом ышташ ок йоро		
3	Марий калык йомак -влак	Каза, тага да пырыс. Йуксо удыр. (Марий калык йомак- влак)		
4	Руш калык йомак –влак Вес элысе калыкын йомакше	Аленушка акаже ден Иванушка шольжо Шарль Перро. Йошкар Упш		
5	Внеклассный лудмаш. Тыге ышташ ок йоро, а тыге лиеш да кулеш			
Пуртус муро. Кенеж да шыже (5 шагат)				
6	Кенежым шарналтена	И.Осмин. Кенеж кечын; И.Васильев. Эныж погымо годым.		
7	Шортньо шыже тольо	А.Мичурин – Азмекей. Шыже; Д.Исламов. Шыже чия; М.Емельянов. Чеверын кенеж.		
8	Шыжым кайык –влакын илышышт	Ю.Чавайн Кайык –влак шыжым. Ю.Чавайн. Сентябрь К.Скворцов Чик- чирик (Йомак)		
9	Кугыен ден школьник – влакын шыжымсе пашашт	В.Косоротов. Паренге пасушто («Тура кугорно» повесть гыч ужаш)		
10	Шыжым янлык –влакын илышышт	М.Колосов. Изи шоншо В.Бианки. Меран, Кудыр, Маска да Йушто Кугыза		
11	Внеклассный лудмаш урок. Марий калык пайрем – влак			
Юзо теле (3 шагат)				
12	Телым вашлиймаш Теле йушто гынат, онай да сылне жап.	Дим.Орай. Первый лум. Ю.Чавайн. Теле В.Даль. Икияш кугыза (Туштан йомак).Ю.Чавайн. Декабрь		
13	Телым тазалыкетым пенгыдемде	А.Федоров. Йоратем мый сылне телым. И. Васильев. Водыр –уста ечызе.		

14	Кайык –влакын телымсе илышышт	В.Дмитриев. Киса. А.Ягельдин. Кайык устел И.Крылов Шудышырчык ден Кутко (басне)		
15	Внеклассный лудмаш урок . Паша – илыш негыз			
	Элем пелен (7 шагат)			
16	Шочмо мланде веле лишыл мыланем	Мутшо Д.Исламовын. Семже Ю.Евдокимов –Тойварсын. Марий Эл Республикын Гимнже И.Омин. Курымеш йоратена. С.Вишневский. Шочмо мланде		
17	Кундеметым тузате	Б.Данилов. Вуэтым саве. Мемнан ялна Г.Алексеев Эр		
18	Шочмо йылме –марий йылме Йоратыме «Ямде лий» газетна	М.Майн Шочмо йылме. Ю.Артамонов Марий муро. (Салтакын ойлымыжо) А.Горохов. Йоратем		
19	Шочмо элна сар жапыште	Н.Анхимкова.Кинде шултыш		
20	Кундемнан рудолаже	К.Васин.Йошкар-Ола.(«Ший мундыра» книга гыч ужаш).В.Иванов Йошкар –Ола нерген муро.		
21	Кажнылан шке велже ямле	Я.Ялкайн Чорай В.Сави Кенеж йуд. Сылне пуртус лонгаште		
22	Марий калыкын лумло енже	Р.Беляйкина. Лумло туныктышо К.Васин В.А. Мухин- Сави		
23	Внеклассный лудмаш урок . Пошкудо калык-влак			
	Сылне шошо шыргыжале (3 шагат)			
24	Сылне шошо пуртус	Йыван Кырля. Шошо кече шырата. М. Казаков. Шошо В.Колумб.Шырчыкна. Ю.Чавайн. Май. В.Бианки. Шошо кунам туналеш?		
25	Космосыш ниго деч ончыч совет айдеме чонештен	М.Водопьянов. 108 минут Мланде деч ордыкте		
26	Сенымаш куштылгын толын огыл	В.Дмитриев. Сеныме кече. Ю.Артамонов. Мир		
27	Внеклассный лудмаш урок. Лумло марий писатель – влак			

Аваем, йӱратыме аваем! (3 шагат)				
28	Шочмо поро авана			
29	Аван чын полышкалышыже лийман			
30	Эн шерге айдеме тый улат, авай!			
31	Внеклассный лудмаш урок Лумло марий писатель-влак			
Тыныс лийже тунямбалне (2 шагат)				
32	Ниго мондалтын огыл, нимо мондалтын огыл	Б.Данилов Курымешлан чапнаже кодеш А.Мичурин –Азмекей. Кыраш гын кыраш!(«Росон чодыраште»повесть гыч ужаш)		
33	Салтак –влакын патырлыкышт	А.Бик. Партизанка Ольга Тихомирова С.Вишневский Тушманым сенаш! Ю Корольков. Леня Голиков Г.Набатов Удырын патырлыкше К.Курашкевич.Кум эрге		
34	Иктешлымаш урок			